

Voorbeelduitwerkingen gespreksleidraad PTA bedrijfseconomie havo/vwo

Aan de hand van dit document kun je als vaksectie met elkaar in gesprek gaan over het opzetten of verbeteren van het PTA bedrijfseconomie. De vragen helpen je om gezamenlijk beredeneerde keuzes te maken die aansluiten bij landelijke eisen, visie en beleid op schoolniveau en jullie wensen en inzichten op vakniveau. Hieronder vind je ter illustratie een voorbeelduitwerking opgenomen voor een PTA havo en een PTA vwo.

1. Wat is de onderwijsvisie van de school? Waarmee profileert jouw school zich? Hoe wil je dit verwerken in het PTA bedrijfseconomie?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>In de onderwijsvisie van de school speelt oriëntatie op de studie en beroep een belangrijke rol. Naast LOB is het reflecteren op keuzen en proactief handelen belangrijk. Daarbij besteden we ook veel aandacht aan studievoordigheden en het wennen aan 'zelfstandig' kunnen werken en het kunnen reflecteren hierop.</p> <p>Voor bedrijfseconomie en economie is het bijdragen aan een business-profiel een belangrijk uitgangspunt. Het gaat ons om de keuze tussen ondernemerschap/zzp of werken vanuit een regulier bedrijfs-economisch getint beroep in loondienst.</p>	<p>Voor het vwo is wetenschap oriëntatie belangrijk. In de onderwijsvisie van de school speelt samenhang tussen de vakken een belangrijke rol. Er zijn veel vakoverstijgende projecten, ook in de bovenbouw.</p> <p>Zelfstandig onderzoek kunnen verrichten om daarmee 'grip' te krijgen op maatschappelijke vraagstukken (zoals robotisering en duurzaamheid) is essentieel.</p>

2. Wat is de visie op toetsing en examinering van de school? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>De keuzen in inhoud en vorm van toetsen bepalen we altijd aan de hand van de leerdoelen en eindtermen. We zoeken dus een goede balans in kennis, inzicht en vaardigheden, zodat toetsing een goede afspiegeling is van het examenprogramma.</p> <p>We zijn momenteel ook aan het uitproberen hoe we de weg naar het summatieve toetsmoment in de bovenbouw formatief kunnen vormgeven. Daarbij gaat het vooral om de vaardigheden. We willen daarmee meer gestructureerd en op basis van feedback werken aan het aanleren van vaardigheden, die dan op een later moment summatief getoetst worden. Het in groepsverband doen van een</p>	<p>Omdat in de schoolvisie onderzoeken en maatschappelijke thema's aan bod komen, komt dit ook in de inhoud en toetsvorm tot uiting. Voor wat betreft schriftelijke toetsen proberen we actuele contexten in de toetsen te integreren, voor wat betreft de andersoortige toetsen proberen we onderzoek en het op basis van onderzoek komen tot adviezen/afwegingen in de beoordeling mee te nemen. Daarbij vinden we het van belang dat hogere denkvaardigheden ook in de toetsing terugkomen. In het PTA passen we dit toe op een opdracht van de particulier en de afwegingen die hij maakt, in combinatie met Excel. Voor de ondernemer passen we dit toe op het ondernemingsplan. Bij de onderneming richten we ons op de</p>

<p>onderzoek voor een maatschappelijke organisatie is op onze school een belangrijk einddoel.</p>	<p>bedrijfsomgeving. Uitgangspunt is balans tussen kennis en hogere denkvaardigheden/ praktische vaardigheden.</p> <p>Voor de toetsing van vaardigheden hebben we een gedeeld beoordelingsformulier, waarbij we er als sectie voor kiezen om een aantal praktische opdrachten samen te beoordelen. Onderlinge intervisie vinden we belangrijk; in geval van twijfel (5- 6) stellen we een uitgebreid oordeel op en laten we de opdracht anoniem door de sectiegenoot beoordelen. Verder aandacht voor hogere denkvaardigheden: adviseren moet op onderzoek zijn gebaseerd.</p>
---	--

3. Het schoolexamen heeft een afsluitend karakter dus een beperkt aantal toetsen op eindniveau, met substantiële inhoud in plaats van voortgangstoetsen en huiswerkopdrachten. Hoe geef je dit vorm in je PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Gegeven is dat het schooljaar in vier periodes is ingedeeld, met maar drie periodes in 5 havo. Iedere periode wordt afgesloten met een toetsweek. Het toetsbeleid van de school is dat een vak zoveel mogelijk maar één SE-toets afneemt per periode/toetsweek met maximaal twee toetsen in zowel 4 als in 5 havo. Dit om te stimuleren dat SE-toetsen een substantiële hoeveelheid stof beslaan en om het geheel behapbaar te houden.</p>	<p>De sectie besluit om alle domeinen maar eenmalig op het SE te toetsen en voortgangstoetsen alleen mee te laten tellen voor de overgang. Vanwege het beperkt aantal mogelijke toetsen in klas 6 kiezen we er niet voor om de SE-toetsen tot klas 6 te beperken. In verband met doorstroom havo-vwo nemen we geen SE-toetsen in 4 vwo af. Dat is ook een schoolbrede afspraak.</p>

4. Wat is de gezamenlijke visie van de vaksectie op het vak bedrijfseconomie en de samenhang met het vak economie? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Als sectie vinden we het belangrijk dat leerlingen zich bewust zijn van keuzen en de consequenties van keuzen en dit kunnen koppelen aan de diverse rollen die zij vervullen (privépersoon/werknemer in loondienst/de ondernemer). Vanuit praktijkvoorbeelden werken we toe naar zicht op de onderneming. De diverse rollen zijn leidraad bij de toetsing: zicht op de privépersoon, zicht op de ondernemer en uiteindelijk zicht op de organisatie. Uiteindelijk moet dit leiden tot een diepte-interview met ondernemer hoe hij/zij dit ziet.</p> <p>Verder besteden we aandacht aan LOB. Voor ons is zicht op de toekomst als</p>	<p>Zoals ook schoolbreed de visie is, vinden we ook bij bedrijfseconomie onderzoek doen in de context van maatschappelijke thema's erg belangrijk. Voor wat betreft schriftelijke toetsen integreren we actuele contexten in de toetsen. Voor wat betreft praktische opdrachten nemen we onderzoek doen en het op basis van onderzoek komen tot adviezen/afwegingen in de beoordeling mee. In de periode dat we geen schriftelijk toetsmoment hebben, examineren we de examenstof via een praktische opdracht.</p> <p>We besteden aandacht hoe door ICT-toepassingen de invulling van werkzaamheden bij een beroep verschuift.</p>

werkende en wat daarbij komt kijken, ook in relatie tot hbo-opleiding, essentieel. Deze reflecties worden opgenomen in een portfolio.	Ook vinden we dat het vak bedrijfseconomie zich bij uitstek leent om zichtbaar te maken hoe vanuit ondernemen/bedrijfsvoering een bijdrage kan worden geleverd aan kennis omtrent het praktisch omgaan met maatschappelijke vraagstukken.
---	---

5. Welke bronnen gebruik je bij het op-/bijstellen van je PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
De sectie heeft gebruik gemaakt van het examenprogramma zoals dat beschikbaar is via examenblad.nl. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de handreiking van SLO en de lesmethode, in het bijzonder het speciale katern. Verder maken we gebruik van de site van de Vecon en hebben we ons verder laten inspireren door de website van SLO over het schakelpunt havo-hbo .	De sectie gebruikt het examenprogramma vanuit examenblad.nl. Dit om te bepalen welke domeinen verplicht zijn en wat daarbij vanuit de eindterm gedaan moet worden. Voor inspiratie over de invulling van de schoolexamendomeinen gebruiken we de digitale handreiking van SLO. Tweemaal per jaar vergaderen we in bovenschools verband, waarbij we ideeën over inhoud en toetsvorm uitwisselen.

6. Kies je ervoor om CE-domeinen ook op te nemen in het PTA? Wat zijn hierbij de overwegingen?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
In 5 havo doen we dit voor de domeinen F (financieel beheer) en G (verslaggeving). De reden is dat we vinden dat deze domeinen zich gecombineerd sterk lenen voor schriftelijke vragen.	Hier kiezen we voor in 6 vwo voor de domeinen D (investeren en financieren), F (financieel beheer) en G (verslaggeving). Wel geldt bij domein G dat we de praktische opdracht hebben met betrekking tot de duurzame jaarrekening van SLO.

7. Hoe komen alle domeinen van het schoolexamen in balans aan bod in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Voor wat betreft oriëntatie op studie en beroep bij domein A geldt dat de domeinen B t/m G hieraan te koppelen zijn. Om die reden gaan we gebruik maken van een aantal oud-leerlingen die bij een hogeschool zijn gaan studeren. Leerlingen moeten hier een portfolio op bijhouden: hoe kijken ze naar de inhoud en het werk bij de diverse domeinen. We maken ook gebruik van de voorbeeldopdracht bedrijfsbezoek van SLO . We doen dit op basis van het artikel dat in het eerste nummer in 2020 van Factor D stond over LOB en Bedrijfseconomie.	Om recht te doen aan strategisch denken en kunnen adviseren, leggen we nadruk op schrijfvaardigheid, zoals het kunnen schrijven van een betoog. Juist domein E3 marketing en samenleving leent zich hier goed voor. Voor LOB maken we gebruik van de opdracht SLO over de verandering van beroepen op grond van ICT – ' module fiscale en vennootschappelijke winst '). Bij E1: We betrekken de praktijk van de marktonderzoeker hierbij en kijken naar vraagstukken met betrekking tot big data en data-analyse. Bij D1 Veel aandacht voor macro-onzekerheid via 'scenario-analyse'. We

<p>Bij B1: We werken hier met het kunnen interpreteren van bronnen. Leerlingen moeten actief op zoek naar regelingen op bepaald terrein en dit zelf ombouwen naar een opgave voor klasgenoten. Dit ook om het kunnen lezen van dergelijke bronnen goed te oefenen.</p> <p>Verder is voor ons het goed kunnen omgaan met Excel een speerpunt en dat nemen we mee in de toepassing van domein D1. We zetten dit met wiskunde op om zo de Excel-vaardigheden bij hen te beleggen en wij ons kunnen richten op de theorie. Verder besteden we hierbij aandacht aan creativiteit: wat is een passende investeringsactiviteit vanuit een bestaande onderneming. Hoe kan je samen hierover 'brainstormen'.</p> <p>Verder dus onderzoek via E1, marktonderzoek.</p> <p>Klantwaardepropositie werken we uit via een geschreven opdracht, waarbij we ook klantbehoud meenemen (vertrouwen komt te voet, maar gaat te paard). We proberen een lokale onderneming te helpen (echt nuttig advies en geen academisch verhaaltje). We kijken verder goed naar onderzoeksvaardigheden (opstellen en verwerken enquête).</p>	<p>moeten leren hoe cijfers in perspectief kunnen worden geplaatst en dat winst een criterium is – en dat ook andere belangen kunnen spelen (en het gedrag van concurrenten een onzekere factor is). Ondernemen draait altijd om risico nemen en 'feeling' houden met de markt. De leerling moet over de cijfers kunnen praten... Afstemmen met wiskunde en Nederlands (ook als het gaat om het wel of niet meenemen in de eindbeoordeling).</p>
---	--

8. In je PTA mag je onderwerpen opnemen die niet in het examenprogramma staan. Voor bedrijfseconomie is sprake van het domein H, keuzeonderwerpen. Welk keuzeonderwerp (domein H) wordt gedaan?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Als school zitten we vlak bij de grens van Duitsland en we hebben als onderwerp gekozen hoe dit het winkelgedrag + regionale winkelaanbod beïnvloedt.</p>	<p>Van de digitale handreiking gebruiken we de opdracht over duurzaam investeren. We geven dit samen met wiskunde vorm. Zij houden zich vooral bezig met de rekenkundige kant – wij doen vooral de scenariokant.</p> <p>Voor vwo-leerlingen met een N&T- of N&G-profiel, zonder economie, bieden we verrijking op economie. Voor de leerlingen met een C&M- of E&M-profiel besteden we aandacht aan het schrijven van een betoog in relatie tot de scenarioanalyse.</p>

9. Hoe passen de gekozen toetsvormen bij het doel van de verschillende toetsen in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Voor domein B geldt dat we toewerken naar het maken van een ondernemingsplan. Hiermee kunnen we veel vragen vanuit domein B praktisch verwerken.</p> <p>Voor domein C1 werken we met onderzoeksvaardigheden met nadruk op fieldresearch.</p> <p>Voor domein D2 investeren maken we gebruik van onderzoeksvaardigheden (deskresearch) en Excel-vaardigheden, inclusief creatief denken voor de scenarioanalyse.</p> <p>Voor domein E1 werken we met statistische vaardigheden om enquête-resultaten te verwerken.</p>	<p>Voor domein C1 werken we met onderzoeksvaardigheden met nadruk op fieldresearch.</p> <p>Voor domein D2 investeren maken we gebruik van onderzoeksvaardigheden (deskresearch) en Excel-vaardigheden. Ook maken we daarbij gebruik van creatief denken als het gaat om het bedenken van diverse scenario's in geval van de scenarioanalyse. Hierbij besteden we ook aandacht aan de wisselwerking tussen markten.</p> <p>Voor domein E1 werken we met statistische vaardigheden om enquêteresultaten te verwerken.</p> <p>Voor domein E3 richten we ons op het kunnen schrijven van een betoog.</p> <p>Voor domein H geldt dat we kijken naar het houden van diepte-interviews als het gaat om bedrijven en 'outsourcing'. Hier koppelen we ook oriëntatie op studie en beroep aan.</p>

10. Hoe wordt het PTA bedrijfseconomie afgestemd met de PTA's van de andere vakken, in het bijzonder van economie en geschiedenis?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Vanwege businessprofiel stemmen we goed af met de vakken die hierop aansluiten – wiskunde, economie en mogelijk ook Nederlands. Dit betreft onder andere over het Excel-gedeelte bij het businessplan, de omgevingsanalyse en ook schrijfvaardigheid.</p>	<p>Vanwege vakoverstijgende vaardigheden kijken we hier scherp naar en stemmen we af met andere vakken, in het bijzonder economie en wiskunde. Het gaat daarbij om het schrijven van een betoog, een onderbouwd advies en de opdracht modelleren met Excel en scenarioanalyse (investeren en financieren).</p>

11. Hoe en met wie wordt het PTA periodiek geëvalueerd?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Net als de sectiebrede proefwerken die niet meetellen voor het examen worden alle toetsen nadat ze zijn afgenomen besproken en geëvalueerd met de sectie. Ook is er jaarlijks een gesprek met de examencommissie over de leerpunten rond het SE uit het afgelopen jaar. Om de twee jaar komen de bedrijfseconomie-secties van alle scholen van de stichting een middag bij elkaar om ideeën uit te wisselen. Het bespreken van PTA's is daar een onderdeel van.</p>	<p>Op de resultaten van SE-toetsen doen we als sectie een statistische analyse, waar we ook de resultaten uit andere jaren betrekken. Daarbij kijken we naar de resultaten bij nieuw ontwikkelde toetsen, maar ook naar resultaten op theorie-/kennisvragen, vaardigheden en inzicht. Dat helpt om de toetsen, maar ook om het PTA scherp te houden en om te kijken of en waar we ons onderwijs kunnen verbeteren. Elk jaar spreekt de examencoördinator met leden van de ouderklankbordgroep, de leerlingenraad én de MR de programma's van twee vaksecties door.</p>

